LIETUVOS NACIONALINĖ M. MAŽVYDO BIBLIOTEKA

mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1978 METAI

SPALIO MĖN. 21 D. / OCTOBER 21, 1978

PART TWO — Nr. 247 (38)

Šiame numery:

Donelaitiškai apie rudenio gėrybes.
Lietuvių literatūros istorija rusų kalba.
Rašytojas A. Vienuolis, kokį jį pažinojo J. Kuprionis.
Bagdanavičiaus Londono svarstymai.
Prisikėlusi Pompėja Chicagoje.
Rosario Castellanos eilėraščiai.
Kūrybinę ugnį perduoti ateinančiai kartai: "Ateities" vyr. redaktoriaus kun. dr. Kęstučio Trimako žodis jaunimo konkurso premijų įteikimo iškilmėse.

Kertinė Parašte

Donelaitiško rudenio gėrybės

Ak! daržų grožybės, jūs su savo žolelėms,
Jūs, kvietkelės jaunos, jūs gi pavasario šlovė,
Ak! kur dingo jūs puikums su savo kvapeliais.
Vei, ką sodai mums, margai žydėdami, rodė,
O ką vasara mums po tam augindama siūlė,
Tas visas gėrybes jau kampe pakavojom
Irgi su puodais ar skauradoms virdami valgom.

Tai ištraukėlė iš Donelaičio "Metų", iš trečiosios poemos dalies "Rudenio gėrybių". Jau dešimtmečius pragyvenus didmiesčiuos, kitiems juose ir užaugus, atitinkamas Donelaičio "Metų" dalis siūlytume paskaityti, lyg darant savaitgalinę poilsio išvyką į užmiestį. Vyresniesiems, dar prisimenantiems lietuviškąjį kaimą, tas skaitymas būtų įdomus pasitikrinimas, ar dar nepamiršta, kada sodinamos bulvės, kaip ir kada šienaujamos pievos, kertami rugiai, kaip ten buvo šokama ir valgoma vestuvėse. Jauniesiems tai gali būti irgi gana egzotiška išvyka, lygi kelionei į Havajus.

Kitas gi, rudenišką Donelaitį skaitydamas, ras net malonių analogijų su šiandieniniu mūsų gyvenimu. Chicagoje ir kitur rudenio savaitgaliais įvykstančios moterų madų parodos ir kitos suknių parodymų progos gražiai susišaukia su Donelaičio moteriškėmis, netgi su užuominomis žinoti saiką ir nepersistengti.

Todėl jos taipjau, kaip reik viešnėms, išsirėdė.
Ale ne vokiškai, kaip kelios jau prasimanė,
Ne! lietuviškai kožna tarp jų susiglamžė.
Juk žinai, kaip mūs lietuvninkės dabinėjas.
Kad viešėt ar į čėsnis nukeliaut užsigeidžia.
Kykas su nometu bei ploštė moterų rėdai,
Bet vainikas su kasoms mergų dabinėjims
Bobos! šiukštu jums margų vainikų norėti,
O jūs, mergos! vėl minau, n'užsigeiskite kykų.

Na, o tie mūsų čionykščiai draugijiniai jubiliejų, pnėjimų, sukaktuvių, pagerbtuvių, vestuvių baliai su išrikiuotais ir apkrautais stalais, su pradžios invokacijomis ir linksmsniais finalais! Atrodo, lyg Donelaitis būtų rašęs, į mus nusižiūrėdamas:

Taip išvirtus jau valgius iš katilo semdam,
O pečenkas su kabliais iš kakalio traukdam,
Petras kukorius, kaip girdit, buvo sutaisęs
Irgi svečiams išalkusiems vis ragino sityt.
Tušė, staltieses tuojaus atnešusi plona,
Svodbiškai, kaip reik, išrėdė didelį stalą.
O po to tam kviesliai greiti daug suešė valgių.
Jautienos riebios, kiaulienos irgi žsienos.
Plaučių bei kepenų, bei daugel šutinių blėkų.
Svotams taip po tam Tėvemūs švintai pasiskaičius
Ir krikščioniškai pas stalą jau usisėdus,
Krizas savo svečius meilingai ragino valgyt.
Ir, kaip dūšiai reik, pasisotint į pasilinksmint.

O jei net Donelaitis Krizo lūpomis ragina, tai kodėl nepaklausyti. Ir pasisotinam ir pasilinksminam. Neišskiriant nė pensininkų amžiaus. Paprastai tėvelių ir senelių šokančiųjų masėje būna net tirščiau negu vaikelių. Kąp gal paskutinis pasispardymas — reikia išnaudoti:

Taip besipasakojant, štai pielmonai susibėgo
ir savo būriškus ant šokių skambino žaislus.

Plyckius cimbolus, o Kubas čirškino smuiką,
Bet Žnairiuks, zūbus ištempęs, birbino vamzdį.
Štai tuojaus Enskys, mergas krūvon suvadinęs,
Su puikiais kaimynų klapais ragino šokti.
Klišis su biauriais sopagais Pimę nutvėrė,
O Kairiuks, aps'avęs kurpes, Tušę pagriebė,
Ir lietuviškai ant aslos šokdami spardės.

. . . . . .

Ale nepyk, gaidau, kad žodį dar pasakysiu.
Tarp lietuvninkų daugsyk tūls randasi smirdas,
Kurs, lietuviškai kalbėdams ir šokinėdams,
Lyg kaip tikras vokietis mums gėdą padaro.
Daug tarp mūs yra, kurie, durnai prisiriję,
Vokiškas dainas dainuot ir keikt pasipratint
Ir kaip vokiečiai kasdien į karčiamą bėga.

Tai sakytume linksmoji "Rudenio gėrybių" dalis, kai kur, kai kuo neatšokusi ir nuo čionykščių mūsų pačių rudenėlio dienų. Tiesa, daugelis čia, nei laukų, nei kaimenių neturėdami, rudenio būriškomis gėrybėmis džiaugiamės be jokių ūkininkiškų pastangų. O pereinant į rimtą kalbą, galėtume pasakyti, kad tarp viso to turėtume neužmiršti ir kitų gėrybių, kurių rudenyje, naujam veiklos sezonui prasidėjus, visos mūsų lietuviškos kolonijos yra tiesiog kupinos. Tai tos rudenio gėrybės, kurias galime pavadinti koncertais, kultūrinėmis vakaronėmis, literatūros vakarais, meno parodomis, lituanistinėmis paskaitomis, vaidinimais, knygomis. Tai tokios rudenio gėrybės, kurių neragavę, taptume Donelaičio "Metų" Slunkiais, Pelėdomis, Plaučiūnais, Dočiais ir panašiais, donelaitiškai tariant, "šlapjurgiais". O ne tik vestuvėse, bet ir grynai kultūriniame parengime mus sutikęs, Donelaitis bičiuliškai prakalbintų ir lyg atsiprašydamas tartų:

Taigi dabar aš jus, kaip viernas klaps pamokindams,
Nei prancūziškai, nei vokiškai nepagyriau;
Bet tik būriškai, kaip draugas jūsų pažįstams,
Jums tiesiog pasakiau, kaip man pasakyt pasitaikė.

k. brd.

LIETUVIŲ LITERATŪROS ISTORIJA RUSIŠKAI

R. ŠILBAJORIS

Jonas Lankutis, redaktorius, **A. Dmitrieva**, redaktorius. **ISTORIJA LITOVSKOJ LITERATURY**. Akademija Nauk Litovskoj SSR. Institut litovskogo jazyka i literatury. Vilnius, Vaga, 1977. 957 pusl.

*

Įžangoje rašoma, kad ši knyga skirta "visasąjunginiam skaitytojui", besidominčiam atskirų Sovietų Sąjungos tautybių literatūromis. Ji papildanti žinias apie lietuvių literatūrą, anksčiau pateiktas rusiškai knygose *Sovietinės lietuvių literatūros apybraiža* (Maskva, 1955) ir šešiatomėj *Daugiatautės sovietų literatūros istorijoj* (Maskva, 1970 — 1974). Taigi turime prieš akis "užplanuotą" veikalą, dalį visasąjunginės tautybių literatūrų apžvalgos sistemos, o tai, žinoma, palieka nuošaly klausimą, ar lietuvių literatūra ten iš tikrųjų aukštai vertinama, ar ne. Vis vien reikia su pasitenkinimu pripažinti Lietuvių mokslų akademijos nuopelnus, atlikus šį didelį darbą, ypač todėl, kad nemaža dalis svarbesniųjų lietuvių rašytojų portretų yra nupiešti įžvalgiai ir kompetentingai. Žymiai liūdniau daros žiūrint, kad *išeivių lietuvių literatūra nepaminėta nė vienu žodžiu (išskyrus porą pastabų apie "pažangiuosius")*, tartum palikusieji gimtą kraštą mūsų rašytojai būtų prasmegę kaip į šulinį, nebepriklausytų lietuvių literatūros istorijai. Į dalies, žinoma, gal taip ir griau, nes, sprendžiant pagal ikus apžvalginius, atskirus laikotarpius traktuojančius straipsnius, moksliškai objektyvaus išeivių literatūros aptarimo nebūtų galima tikėtis.

Lietuvių literatūros istorija knygoje dalinama į tris dalis: priešrevoliucinį periodą (dooktiabrskij), 1917 — 1940 laikotarpį ir sovietinę literatūrą. Galbūt Rusijoj pats revoliucijos faktas ir turėjo šiek tiek daugiau reikšmės literatūros periodizacijai, bet Lietuvoj septynioliktųjų metų data nieko ypatingo nereiškė nei prozos, nei poezijos raidoj. Čia ir vėl matyti centrinio planavimo kurpalis: visos imperijos mastu šitaip skirstyti ir paprasčiau ir patogiau. Be to, pagal marksistinę pasaulėžiūrą, istorijos ir literatūros santykiuose čia užtvirtinamas istorijos primatas, menui atimamas jo paties vidinis raidos dėsningumas, ir tai vadinama "moksliškų metodu". Toks metodas atitinka tiesai tik prievartos būdu, nes, pavyzdžiui, 1940-tieji metai iš tikrųjų buvo didelis lūžis lietuvių literatūroj — atėjo "istorija" ir privertė rašytojus nusilenkti.

Marksistinėmis prielaidomis remiasi ne tik periodizacija, bet ir aplamai visas literatūros aptarimo būdas. Principas toks: netikima, kad menas yra "sau esmė", bet manoma, kad menas yra tik tam tikras būdas atlikti įvairias politines, socialines, auklėjamąsias ir panašias funkcijas. Ričardas Pakalniškis (psl. 624) čia cituoja daug pasakantį Teofilio Tilvyčio išsireiškimą: "Grynoji literatūra man pasirodė kaip nenaudingas užsiėmimas". Pagrindinė meno funkcija yra žmogų auklėti sovietinio režimo dvasioje, o antraeilė, pagalbinė, vadinama "meno specifika" yra tai, kuo menas patraukia, užangažuoja žmogaus jausmus ir vaizduotę. Šitaip sprendžiant, rašytojo svarba, jo vieta literatūros istorijoje nustatoma pagal šią "pagrindinę" meno funkciją. Užtat, pavyzdžiui, Julius Janonis vertas atskiro penkiolikos puslapių straipsnio, o Henrikas Radauskas — vieno vienuolikos eilučių paragrafo. Teofilio Tilvyčio "naudingiems užsiėmimams" skirta speciali studija su didele fotografija, o Brazdžioniui ir Aisčiui (nepriklausomybės laikotarpiu) tik po pusę puslapio paviršutiniškų pastabų. Tuo būdu gaunasi "idėjiniai užangažuota" lietuvių literatūros istorijos perspektyva, arba normaliai kalbant, tiesos iškraipymas.

Rudens gėrybės — Nuotrauka Vytauto Mažello

Nueinama ir dar toliau. To paties lygio, to paties autoriaus tekstai gali būti laikomi meniškai beverčiais arba vertingais, priklausant nuo to, kokiai idėjai jie tarnauja. Įdomus šia prasme yra Liudo Giros atvejis. Nepriklausomybės laikais, sako straipsnio autorius K. Doveika, Gira karštai propagavo "oficialų patriotizmą", ir todėl jo eilėraščiai buvo "išpūsti, pilni retorikos, šalti ir neišraiškingi" (psl. 386). Bet štai laikai pasikeitė, Gira tapo karštu sovietiniu patriotu, ir jo propagandistinė poezija pasidarė labai gera: "Jo raštai persunkti gaistringo patoso. Poetas neretai reipiasi į skaitytoją su apibendrintomis sentencijomis, nesibaidydamas atviros agitacijos, daugelyje atvejų sustiprintos giliais asmeniškais pergyvenimais" (psl. 391 —2). Sakoma, kad tik pelėdai savo vaikas gražus, bet tai turbūt ne ta pelėda, kuri pritikdina "partija tautininkov") priespaudos ir gynė darbo liaudį. Toks Rusijoj šiandien yra ir sovietinis Tolstojus, ir Gogolis, ir net, su dideliu vargu pagamintas, sovietinis Dostojevskis.

Dar ryškiau šis tendencingumas prasikiša įvadiniuose straipsniuose apie kiekvieną knygoje nustatytą lietuvių literatūros periodą. Čia irgi jaučiasi tam tikra gradacija: kuo senesnis laikas, tuo ramiau, objektyviau jis aprašomas. Leonas Gineitis, pavyzdžiui, labai gražiai šneka apie lietuvių literatūros pradžią ir jos išsivystymą iki 1917-tų metų. Tautinis atgimimas tiesiog ir pristatomas kaipo toks, kaip kova už tautos identitetą, laisvę ir kultūrinį savitumą, nesišvaistant sovietijoj šiandien priimtu "buržuazinio nacionalizmo" terminu. Su tikru išgyvenimu, net pasipiktinimu, kalbama apie spaudos draudimą, tik, žinoma, vis pabrėžiant, kad lietuviai kovojo prieš caro priespaudą, o ne prieš gerą ir jiems draugišką rusų tautą. Priedo dar nurodoma, kad mūsų knygnešiai ne tik "Aušrą" ir "Varpą" gabeno į Lietuvą, bet ir ano meto bolševikų spaudą: "Nemažai egzempliorių leniniškos "Iskros" pateko į Lietuvą ir toliau į Rusiją dėka lietuvių knygnešių" (psl. 104). O "progresyvūs" rusai, savo ruožtu, gelbėjo lietuviams: "Ypatingais nuopelnais kovoje prieš lietuvių spaudos draudimą pasižymėjo plačiai žinomi rusų mokslininkai J. Baudouin de Courtenay, I. Sreznevskij, J. Grot, F. Fortunatov, V. Miller ir F. Korš" (psl. 106). Reiškia, visuomet turėjome už pečių didelį draugą rytuose ir dabar, ačiū Dievui, su juo kartu laimingai gyvename. Iš kitos pusės, suminėti rusų mokslininkai tikrai anuo metu buvo stambios figūros ir tikrai domėjosi lietuvių kalba ir tautosaka (dauguma iš jų buvo lingvistai ir folkloristai), kaip, pavyzdžiui, lietuviais domėjosi ir vokiečių mokslininkai bei kultūrininkai Prūsuose, Pabaltijy ir kitur. Mes kartais, dėkingai atsimindami Herderį, Sauerweiną ir kitus, vis dėlto primirštame ir rusų nuopelnus, ir galbūt ši Gineičio korektyva čia visai vietoje.

Teigiamas rusų poveikis lietuvių literatūrai pabrėžiamas ir kitais atvejais. Kalbėdamas apie dvidešimtojo amžiaus pradžią, A. Zalatorius pažymi, kad tai rašytojų kartai rusų literatūros įtaka buvo galbūt nemažesnė už lenkų įtaką senesniajai kartai (psl. 177). Dar didesnį, jau tiesioginį, asmenišką svorį rusai rašytojai davė pajusti, "perauklėdami" lietuvius penkiasdešimtųjų metų pradžioj, kada, po Stalino mirties, Maskva davė ženklą kovai su literatūros "paradišku, oficialiu sausumu" ir su ta pagarsėjusia "bekonfliktiškumo teorija", kurios iš viso tokios niekad nebuvo, o buvo tik rašytojams uždėta prievarta savo veikaluose taip išgražinti vaizduojamąją sovietinę tikrovę, kad joje jau ir blogų žmonių "pastačius socializmą" nebeliko. Tada į antrąjį, 1954-tųjų metų Lietuvių rašytojų sąjungos suvažiavimą atvy-

(Nukelta į 4 psl.).

Nežiūrint visų sovietinės perspektyvos keistenybių, daugumą mūsų stambiausių klasikų vis dėlto pristatomi atskirais straipsniais. Gana išsamiai aprašomi Donelaitis, Baranauskas, Maironis, Biliūnas, Žemaitė, Vaižgantas, Krėvė, Vienuolis, Sruoga, Putinas, Binkis, Boruta, Nėris, Cvirka, Grušas. Trūksta Vydūno, Brazdžionio, Aisčio, Vaičiulaičio, Radausko, Dovydėno, ir be reikalo į stambiųjų klasikų tarpą įvesti Janonis ir Gira. Bendras priėjimas prie šių klasikų panašus į Sovietų Sąjungoj jau seniau išdirbtą metodą, traktuojant savo pačių, rusų, didžiausius rašytojus. Ieškoma ir randama jų darbuose tai, ką įmanoma idėjiniai interpretuoti kaip protestą prieš caristinę ar buržuazinę visuomenę, tuo būdu paverčiant klasikus tartum sovietų literatūros pirmtakais. Putinas ir Sruoga giriami už "antifašizmą", *Altorių šešėly* iškeliamas kaip antiklerikalinis veikalas, Maironis ir Vaižgantas, nors ir kunigai, įvertinami už tai, kad mylėjo darbo liaudį, lietuviškuosius "brolius artojus"; Žemaitė ir Biliūnas vos netampa proletariniais rašytojais, o jau trečiafrontininkai pasiekia net "kritinio realizmo" aukštumos —tai tik vienu laiptu žemiau už socialistinį realizmą, įmanomą, aišku, tik sovietiniam periode. Stengiamasi sudaryti vaizdą, kad geriausi talentai, šviesiausi žmonės labiausiai nepakentė caro ir Smetonos pakalikų (šiuos pastaruosius knygoje va-

Mokslų akademijai kaip išminties simbolis.

Londono svarstymai

Vytautas Bagdanavičius

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

"LINCOLN'S INN"; ŽODIS: PULKAS; IR LIVERPOOL'IO KATEDROS

Šiandien aplankiau vad. "Lincoln's Inn".. Šis vardas gali būti klaidinantis. Tai nėra joks restoranas, o vienas senųjų pastatų Londono kvartalas, susijęs su teismais, advokatūra ir teisininkų organizacija. Websterio žodynas šitaip aptaria "Lincoln's Inn": tai yra teisininkų organizacija turinti išimtinę teisę (šalia kai kurių kitų institucijų) suteikti studentams teisę būti advokatais. Žodis "Inn" anglų kalboj turi prasmę, panašią į mūsų žodžio: būstinė. Tačiau šalia to jis reiškia ir užeigos namus, arba restoraną.

Aš neapsiimu studijuoti Anglijos teisės istorijos. Manau, kad ji yra perdaug sudėtinga mano sugebėjimam. Teisinių instituccijų čia yra įvairių. Ir Lordų rūmai čia reiškiasi, kaip vyriausia apeliacinė institucija. Vyr. teisėjai taip pat yra Lordų rūmų nariai. Taip pat karališki teismai yra turėję čia didelės reikšmės. Tačiau man labai įdomi yra ta tradicija, kurią liudija "Lincocoln's Inn', būtent, kad ši didelė teisinė kultūra, kokia yra Anglijos teisė, yra išsivysčiusi iš paprasto vyrų susirinkimo, išaiškinančio savo ginčus. Iš čia kiles tas amerikietiškos sąrangos bruožas, kad teisinė sąranga yra nepriklausoma nuo vykdomosios valdžios ir įstatymus leidžiančios valdžios. Tiesa, dabar Amerikoje girdėti nusiskundimų, kad teisminė sistema ateina per toli į administracinę ir įstatymus leidžiančią sritį, tačiau vis tiek yra reikšminga, kad ji turi išlaikiusi savo nepriklausomą pobūdį.

Taigi, vyrija, kuri renkasi diskutuoti savo problemų teisinėje plotmėje, yra šaltinis, iš kurio vystosi tautos teisinė kultūra. Labai daug reikšmės reikia skirti tam faktui, kad teisinis gyvenimas būtų faktiškai funkcionuojantis. To negali padaryti nei vien įstatymai, nei vien egzekutyvinė valdžia. Šalia to, kiekviena byla yra unikumas šio momento, šių aplinkybių, ir dėl to yra reikalinga šių žmonių vispusiško įsigilinimo. Tik tos kultūros išsivysto plačiai, kurios turi gyvą tarpusavę teisinę, bylas nagrinėjančią ir sprendžiančią organizaciją. Tik dėl to ir anglų kultūra išplito pasaulyje, kad ji sugebėjo į kiekvieną konfliktą pažiūrėti rimtai, ne kaip į neigiamybę, nevertą dėmesio, bet kaip į uždavinį apginti visų teises. Užkariavimai patys vieni teisinės kultūros nesukuria.

Amerikos teisinėje santvarkoje nemažai yra angliškos teisinės istorijos likučių. Visų pirma patys "jury", arba prisiekusieji yra Londono Inn's kilmės. Jie negalėjo išsivystyti nei iš karaliaus teisės, nei iš valdininko teismo. Taip pat jaunų teisininkų reikalaujami vad. "baro" egzaminai, aiškiai primena anglišką teisininkų organizaciją, vadinamą "Lincoln's Inn". Jie reiškia teisininkų visuomenės pripažinimą, įgalinantį žmogų praktikuoti teisę. Anglų kalba turi dar išlaikiusi advokatams pavadinti žodį, labai primenantį senuosius "Inn", būtent: "barrister".

Vienoje iš Londono anglikonų bažnyčių turėjome pamaldas paminėti Birželio išvežimams. Dalyvavome: estai, latviai ir mes. Po

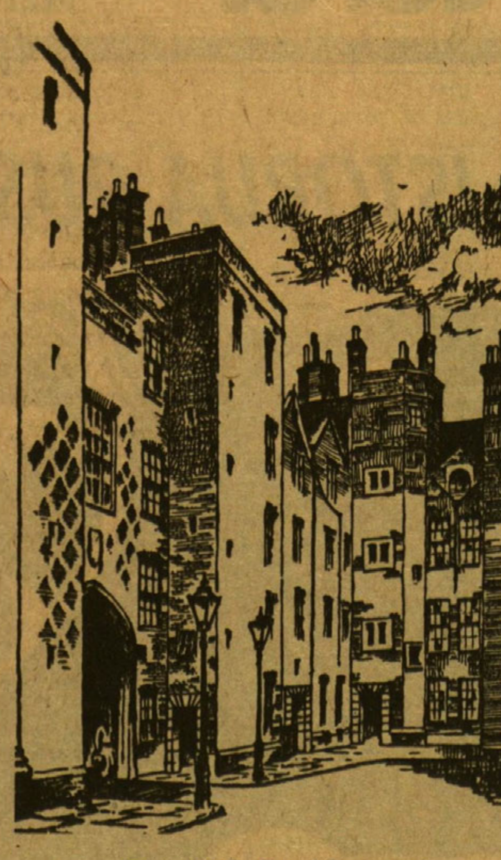

"Lincoln's Inn" senieji pastatai

pamaldų zakrastijoje latvių liuteronų kunigas R. Mužiks, man pasakojo, ką jis neseniai skaitė "Deutshe Allgemeine Zeitung" Rytų Vokietijos laikraštyje. Ten buvo minima 33 metų sukaktis, nuo rusų tankų įžengimo į Berlyną. Ten buvo šitokia sakinio dalis: "Pulk von Autos". Kun. Mužiks sakė, kad "Pulk" yra lietuviškas žodis, patekęs vokiečių kalbon. Jis tikrino tą žodį vok. žodyne ir jį rado; tik jis yra vartojamas išreikšti ne tankų būriui, bet lėktuvų būriui. Ir aš tikrinau vokiškame žodyne ir tą pačią prasmę radau.

Liverpoolio miestas yra vertas dėmesio dėl to, kad jis dar tebestato katedras ir tai daro net su varžybiniu entuziazmu. Iš tikrųjų, kam šiais laikais rūpi statyti katedras? Galima dar lankyti kitais laikais pastatytas katedras, bet patiems jas statyti yra nepopuliarus dalykas mūsų laikais. Tuo tarpu Liverpoolis šiame bedieviškame šimtmety pastatė dvi katedras: vieną anglikonišką, kitą katalikišką.

Aš klausau pranešimo, apie Liverpoolio katedras per BBC televiziją. Liverpuliečiai, statydami šias katedras, į šį savo uždavinį žiūrėjo ne praktikos sumetimais, bet norėjo pralenkti didžiųjų katedrų statytojų šimtmečius. Katalikai norėjo pastatyti katedrą, didesnę už Šv. Petro baziliką Romoje. Bet apsigalvoję nuo šio projekto susilaikė ir pasinešė pastatyti labiausiai modernišką, niekur nematyto stiliaus šventovę. Ši katedra atrodo tarsi kolosalus varpas, padėtas ant žemės, kuris, aukštyn kildamas, išvirsta savotišku stikliniu bokštu. Šioje katedroje vyksta ne tik įprastinės pamaldos, bet ir misterijų vaidinimai.

Episkopalų katedra, kuri dar nėra visai baigta, pasiliko prie erdvės didumo idėjos. Sakoma, kad ji yra didžiausia iš visų pasaulio gotikinių katedrų. Tai yra angliškas gotikas su kai kuriais moderniais pritaikymais.

Kalbėdamas su BBC korespondentu, šios katedros atstovas buvo užkluptas šitokio klausimo: ar ši katedra yra pastatyta naudojimui ar demonstravimui? Ir atsakymas buvo šitoks: abiem tikslais. Ji yra turizmo centras: 150 gidų vedžioja po katedrą čia atvykstančias ekskursijas. Bet katedroje veikia ir mokykla ir vyksta pamaldos.

Pasikalbėjime buvo iškelta aplinkybė, kad ši katedra stovi visiškai apleistame rajone. Buvo pasiaiškinta, kad, kai ši katedra buvo pradėta statyti, čia buvo platūs vidurinės klasės kvartalai. Bet vėliau, keičiantis miesto ekonominei situacijai, šie rajonai buvo taip apleisti, kad namus reikėjo net nugriauti. Dėl to ir šis 20-jo šimtmečio religinis paminklas dabar stovi gana apleistoje vietoje.

Liverpoolio miestas laiko save Atlanto nugalėtoju. Tai pabrėžiant, buvo pastatyta ši episkopalų katedra. Jos šventinimo iškilmėse dalyvavo ir Anglijos laivyno atstovai.

Baigiant BBC pasikalbėjimą, šios katedros atstovas buvo paklaustas: ar jis mano, kad katedros ir toliau ateityje bus statomos. Ir jisai drįso atsakyti: kiek galima pramatyti ateitį, jis neįsivaizduoja, kad katedros dar būtų statomos. Tai į šias Liverpoolio katedras galima žiūrėti kaip į epochos pabaigą; kaip į pabaigą tos epochos, kuri gotikinių katedrų statybą pradėjo Viduramžiais.

Šios katedros yra iššaukimas mums, kad mes pradėtume statyti katedras ne iš akmenų, bet iš žmonių. Socialistiniai sąjūdžiai mūsų laikais gyvai šaukiasi visuomeninių organizmų statybos. Iš tikrųjų, Bažnyčia yra ne namas, bet tikinčiųjų visuomenė. Ne į pastatus, bet į žmones kreipdamasis, apaštalas Povilas sakė: "Ar nežinote, kad jūs esate Dievo Bažnyčia?" (1 kor. 3,16). Šita prasme ir mes turėtume vartoti šį žodį. Simbolis yra geras dalykas, bet jis negali atstoti realybės. Žinoma, bažnyčios pastatas yra vieta ir ženklas, kur renkas krikščionys garbinti Dievo, bendraudami tarp savęs. Bet tas ženklas neturi atstoti realybės t.y. pačių žmonių. Negerai, kad Bažnyčios sąvoka mūsų vartosenoje susiveda vien į pastatą, o ne į tą pastatą statančią gyvą visuomenę.

ANGLIJOS TRADICIJA LITERATŪROJE

Mano kelionė Anglijon nejučiomis pasidarė iškyla angliškon literatūron. Iš žurnalo "The Tablet" sužinojau, kad ...m. balandžio mėn. mirė jų didžiausias literatūros kritikas R.F. Leavis. Jis per dvidešimt vienerius metus savo žurnalu ir knygom vadovavo visam Anglijos literatūros mokymui, pradedant gimnazijomis ir baigiant universitetais. Laikraščio "The Tablet" suruoštas straipsnių simpoziumas, jam mirus, mane sudomino ypač tuo, kad jis pasirodo esąs angliškos tradicijos puoselėtojas literatūroje. Nusipirkau jo knygą "The Great Tradition", kuri nagrinėja Anglijos modernius romanistus, atstovaujančius angliškajai tradicijai.

Skaitydamas "The Great Tradition" nustebau, kad tarpe trijų šios tradicijos atstovų romanistų, trečias ir labai reikšmingas yra angliškai rašęs lenkas Joseph Conrad. Jo tikroji pavardė yra Theodor Joseph Korženiowski. Šis autorius, atvykęs Anglijon iš Prancūzijos, kur jis buvo susipažinęs su jų romano kultūra, o būdamas amžininku ir net draugu Flaubert, Turgenevo, Alfonso Daudet, Guy de Maupasant ir Zola, Anglijoje iškilo kaip labai produktyvus romanų autorius. Kitą dieną Britų muziejaus knygyne aš jau buvau įgulęs į jo raštus. Jų čia yra apstu: 20 tomų paminklinio leidinio.

Su antruoju šios tradicijos atstovu Henry James aš jau buvau šiek tiek susipažinęs iš niujorkiškio akdemiško literatūros kritiko Lionel Trilling apibūdinimų. Tai yra Amerikoje gimęs rašytojas, bet grįžęs Anglijon ir pasidaręs jos dvasios reiškėju. Žymiausi jo romanai: "The Bostonians" ir "The princess Casamassima". Šis pastarasis vaizduoja praėjusio šimtmečio anarchistų ir komunistų [illegible] Londone.

Pirmoji angliškos tradicijos nešėja, pasak Leavis, yra Jurgita Eliot. Ji yra senesnė ir už juos abu. Apie ją tačiau šiuo metu aš negalėčiau ką daugiau pasakyti, išskyrus tai,

(Nukelta į 3 psl.)

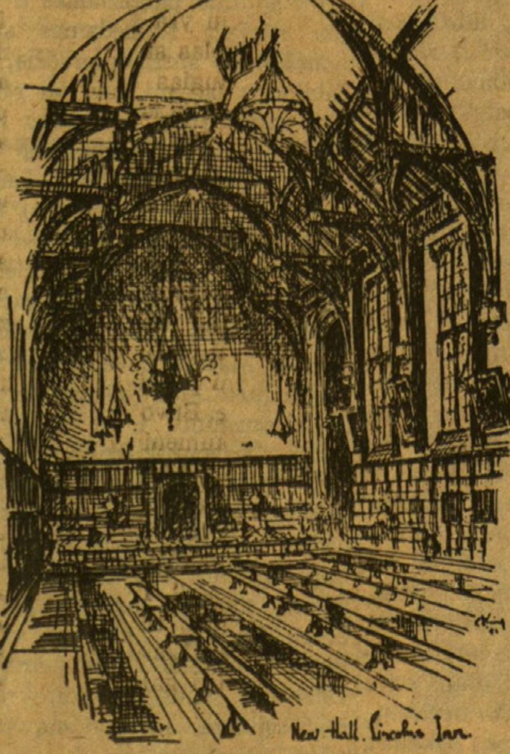

"Lincoln Inn" halė

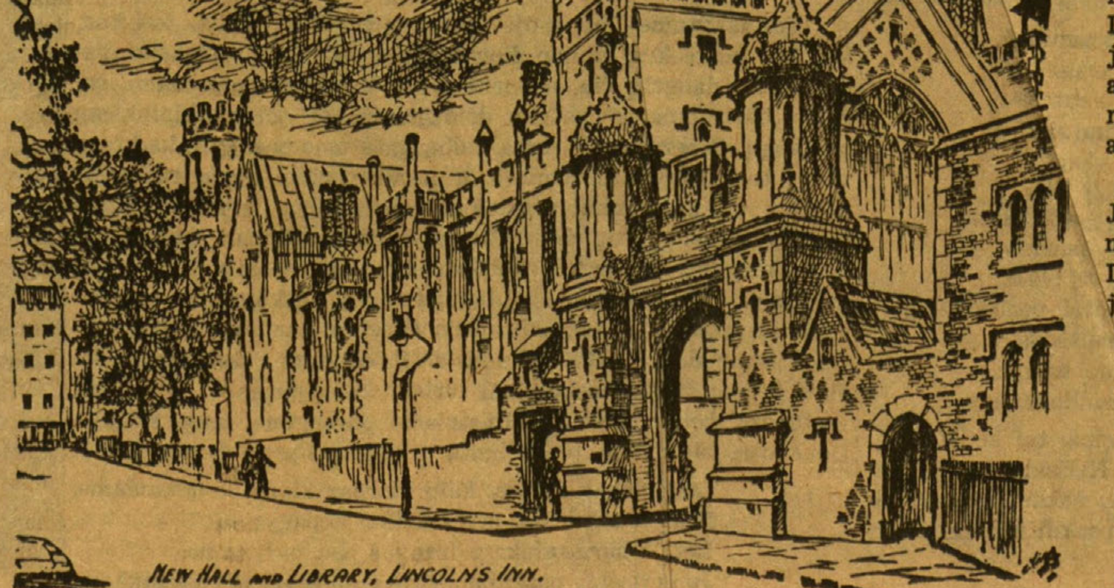

Naujoji halė ir biblioteka "Lincoln's Inn" kvartale.

Nuomonės ir pastabos

Rašytojas A. Vienuolis, kokį aš jį pažinojau

Šių metų rugpijūčio 31 d. "Dirvoje" buvo įdėtas straipsnis "Akiračiai dialogo su kraštu sargyboje", pasirašytas slapyvardžiu — Takutis. Tame straipanyje rašytojo A. Vienuolio veidas yra parodomas neteisingojo šviesoje. Apie A. Vienuolį ten taip rašoma: "Kad A. Vienuolis buvo rašytojas veteranas, kai bolševikai įsibrovė į Lietuvą, tai tiesa. Bet kad jis būtų buvęs žinomas Lietuvos patriotas, tai netiesa (mano pabraukta, J.K.). Toliau rašoma: "Vienuolis nepriklausomais laikais buvo simpatingas Anykščių vaistininkas ir žymus lietuvių rašytojas. Ir tiek. Bet bolševikams atėjus, Vienuolis netrukus jungėsi į tą "pirmųjų" rašytojų grupę ir nuo 1941 m. balandžio 9 d. Vienuolis tapo bolševikinių rašytojų aktyviu nariu". Šaltinis, kuriuo toks kategoriškas tvirtinimas remiamas, yra "Literatūrinio gyvenimo kronika, 1970 m.", taigi sovietinė literatūra. Toliau rašoma, kad savo autobiografinėj apybraižoj, rašytoj 1957, Vienuolis dėkoja bolševikams (perdaug bendras pasakymas, J.K.) už jo įvertinimą ir suteiktas jam malones. Vienuolio žodžiais: "Profesionaliu rašytoju pasidariau tik tarybiniais laikais, atsipalaidavęs nuo vaistininko profesijos ir aprūpintas personaline pensija". Žinios iš knygos "Tarybų Lietuvos rašytojai", 1977 m., Vilnius. Šitokiais duomenimis pasiremiant, A. Vienuolis kategoriškai nurašomas, padarant jį bolševikiniu rašytoju. Į šį straipsnį, kurio autorius nė savo pavardės neparašė, gal nė nereiktų ką beatsakyti. Tik kad to viso nežinantiems nesusidarytų apie A. Vienuolį klaidinga pažiūra, čia noriu paaiškinti, kas kitiems tikriausiai nėra žinoma, ir kaip išvis tokie dalykai ten atsitinka.

Mane su rašytoju Vienuoliu - Antanu Žukausku riša artima asmeninė pažintis. Abu esame anykštėnai, nors amžiumi jis už mane stipriai (20 metų) buvo vyresnis. Bet, parvažiuodamas atostogų į Anykščius, visada pas jį užeidavau ir daug išsišnekėdavom. Jis buvo romantikas, bet kartu ir gyvenimiškai realistas.

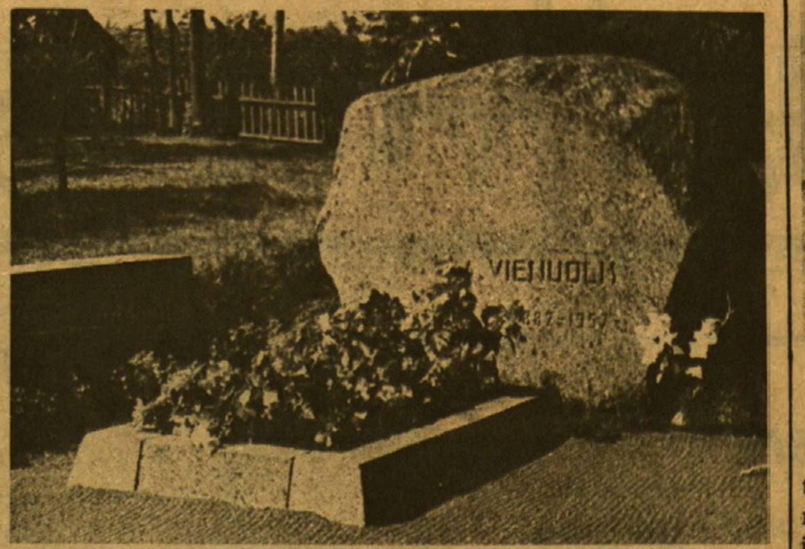

Rašytojo A. Vienuolio kapas Anykščiuose

Tad ir jo kūryboje dominavo padavimai, kaimo buities vaizdavimas ir pan. Dėjo pastangų įrodyti, kad Mindaugo sostinė Voruta buvus prie Anykščių, prie Varo upelio. Tose apylinkėse ir mes vaikai ant vienos kalvos ješkodavome senovės pinigėlių ir jų rasdavome. A. Vienuolis buvo didelis savo dėdės poeto vysk. A. Baranausko gerbėjas. Dėl to jis pyko ant skulptoriaus Pundziaus, kuris Anykščių Šilely, ant Puntuko akmens, iškalė Dariaus ir Girėno bareljefus. A. Vienuolio manymu, ir tai labai teisingu, ten Anykščių Šilelyje turi būti paminklas ne kam kitam, o poetui, vyskupui Antanui Baranauskui.

Kitas jo rūpestis buvo perkelti į Anykščių apylinkes rašytojo J. Biliūno palaikus, palaidotus Zakopanėje, Lenkijoje. Šiam sumanymui jis turėjo dar ir kitą motyvą. Netoli nuo Anykščių yra gražus piliakalnis. Karo metu vokiečiai ten šaudė žydus. A. Vienuolis samprotavo, kad, pasikeitus laikams, žydų tautybės žmonės šią vietovę gali paversti savo šventove. Tad jis išsirūpino A. Biliūno palaikų perkėlimą, kurie buvo čia palaidoti piliakalnio viršūnėje, pastatant taipgi impozantišką paminklą.

Su rašytoju A. Vienuoliu ypač intymi mano draugystė užsimezgė, kai 1943 m., naciams uždarius Vilniaus universitetą, kuriame aš dirbau, persikėliau urėdauti į Anykščių miškų urėdiją. Kaip dažnai būna mažesniuose miesteliuose, ten sudarėm bičiulišką trejukę: klebonas, vaistininkas ir miškų urėdas. Klebonu Anykščiuose buvo šviesios minties kunigas, daktaras J. Čepėnas, vaistininku — A. Vienuolis ir miškų urėdu - aš. Klebonas turėjo vienkinkę "bričkutę", tai žiūrėk, kurią popietę abu ir beįriedą į urėdijos kiemą, apie 4 km nuo Anykščių. Čia ilgas valandas išsišnekėdavome ir tai daugiausia rūpimais lietuviškais reikalais. Savo pažiūromis Vienuolis buvo lyg ir laisvamanis. Bet ar tai jo artima draugystė su kun. dr. J. Čepėnu, ar kas kita lėmė tai, kad tuo metu jis buvo uolus bažnyčios lankytojas. Aš pats jį daug kartų joje matydavau. Išeitų, kad tam laikotarpyje, pagal Takučio rašymą, remiantis sovietiniais duomenimis, jis jau "nuo 1941 m. buvo tapęs bolševikinių rašytojų aktyviu nariu".

Tai žiauriai neteisinga informacija. Jame ne tik nė šešėlio nebuvo bolševikinės dvasios, bet atvirkščiai —didelis susirūpinimas tautos ir krašto likimu. Ir pati Vienuolio šeima, jau laike pirmosios sovietinės okupacijos, buvo skaudžiai nukentėjusi. Jis kaip patriotas, ir, be to, prekybininkas (turėjo vaistinę), buvo labai nemėgiamas Anykščių žydijos. Jo vienintelis sūnus, kuris buvo labai ramaus būdo, tad greičiausiai dėl tėvo, buvo ištremtas į Sibirą. Visa tai Vienuolis labai pergyveno. Kreipėsi į Paleckį ir Gedvilą, bet nieko nepadėjo. Dėl to, kai frontas pradėjo grįžti atgal, Vienuolis buvo labai susirūpinęs. Tiesiog konvulsyviai drebėdavo, kai išeidavo kalba apie bolševikų grįžimo galimybes. Pagaliau, kai frontas priartėjo prie Utenos (30 km. nuo Anykščių), aš, dėl visa ko, nusprendžiau išvykt į Žemaitiją, nes, kad visą Lietuvą rusai užimtų, nenorėjau tikėti. Perdavęs urėdijos raktus pasiliekančiam raštininkui, vykau pro Anykščius. Pakely užbėgau pas Vienuolį. Jį radau sėdintį vaistinėje. Atrodė nei gyvas, nei miręs. "Ką manai daryti"? — paklausiau jo. Jis galvą nuleidęs, tik rankom mosikuodamas, desperatiškai pratarė: "Ką aš begaliu daryti. Čia mano Anykščiai, čia gimiau, augau ir didesnę gyvenimo dalį praleidau. Ir mano amžius... (tada jis buvo per 60 metų), kurgi aš begaliu pajudėti ir kur bepasidėti..." Taip, dar vienu kitu sakiniu pasidalinę, graudingai atsisveikinom.

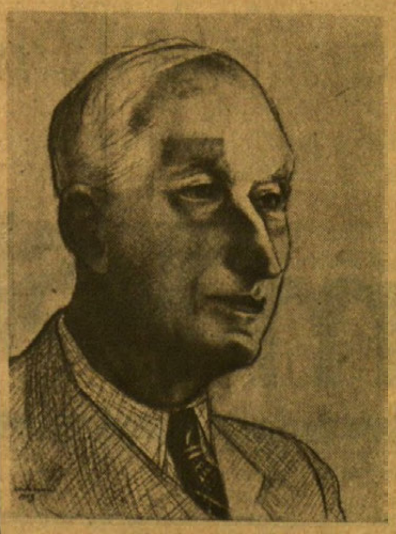

Rašytojas A. Vienuolis
(1882. IV. 7 — 1957. VIII. 17)
T. Kulakausko piešinys

Vėliau, audroms praėjus, žinodamas, kaip A. Vienuolis bolševikų bijojo, aš visą laiką stebėjau, kaip jis besilaikys. Vaistinė, kuri buvo jo vienintelis pragyvenimo šaltinis, iš jo buvo atimta, ir kaip visoks bolševikų nacionalizuojamas turtas, be jokios kompensacijos. Turėjo jis Anykščių miestely, Užupėse, namus su "salka" ir kieme jo tvarkoma vysk. Baranausko klėtele, kurią pavertė mažu muziejumi. Tai ir visas jo turtas. Vaistinės atėmi-

(Nukelta į 4 psl.)

Prisikėlusi Pompėja Chcagoje

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Šiuo metu Chicagos Dailės institute vyksta paroda, pavadinta "Pompėja 79 A.D." Ji ten bus iki lapkričio 12 d. Šios parodos 300 eksponatų yra atgabenta iš Neapolio muziejaus, kur jie, surinkti iš Pompėjos, yra laikomi nuolatos.

Pompėja buvo vidutinis romėnų miestas, įsikūręs Neapolio įlankos slėnyje, nuolatos grumojančio Vezuvijaus ugniakalnio pavojingame šešėlyje. Jau ir anksčiau jis buvo nukentėjęs nuo vulkano spontaniško išsiveržimo, bet 79 m. po Kristaus Vezuvijus išsiliejo tokia jėga, kad savo lava ir pelenias užliejo ne tiktai Pompėjos miestą, bet ir aplink esančias kitas gyvenvietes. Spėjama, kad tuo metu Pompėjoje buvo tarp penkiolikos ir dvidešimt tūkstančių gyventojų. Iš jų bent keli tūkstančiai žuvo ugniakalnio išsiveržimo metu. Užverstas lava ir pelenais, miestas apaugo piktžolėmis ir vynuogynais, buvo visai užmirštas. Po storu lavos ir pelenų sluoksniu, šis miestas miegojo apie aštuonioliką šimtų metų. Tiktai aštuonioliktame šimtmetyje archeologai čia mums atskleidė romėnų gyvenimo būdą, meną, pomėgius.

Kiek pernai vykusioje Egipto faraono Tutenkhameno parodoje matėme išlikusius rakandus ir meniškus daiktus, naudotus karališkame gyvenime, tiek šioje Pompėjos parodoje matome paprastų ir pasiturinčių romėnų gyvenimą. Susipažįstame su miesto gyventojais, ką jie vertino, kokius menus kūrė, kas buvo madinga tuo laiku. Matome, kad žmogus visada nori save įamžinti istorijoje. Skulptoriai iš bronzos ir marmuro kūrė politikos ir valdžios asmenų biustus ir statulas. Jie jų neidealizavo, bet priešingai, savo politikus atvaizdavo realistiškai, tokius, kokie jie buvo: su labai individualiais, savitais veido bruožias. Ir mes tikime, kad tikrai tokie žmonės gyveno.

Sužinome, kad turtingieji Pompėjos gyventojai savo vilų sienas puošė freskomis ir spalvotomis mozaikomis. Jose matome, kaip žmogus tada garbino įvairius dievus, deives ir dievybes. Olimpo dievai čia užėmė svarbią vietą, ypač populiarus buvo vyno dievas Dionisas ir meilės deivė Afroditė. Bet šalia dieviškų freskų ir mozaikų randame ir žmogiškąsias, o jose aminius gyvulėlius, jūros gyvūnus, žuvis, augalus, gėles. Pompėjoje buvo atkasti net rabangūs viešieji namai su nedoriais paveikslais ir įrašais. Tokių yra keletas pavyzdžių ir šioje parodoje.

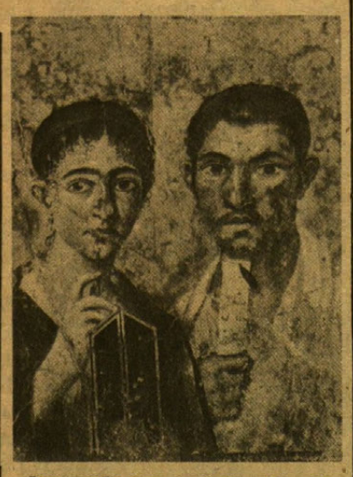

Žmonos ir vyro portretas Pompėjos parodoje, Chicagoj

Fontana atliko ne tik vandens nutekėjimo ir surinkimo paskirtį, bet taip pat buvo vilos sodo puošmena. Jie buvo dekoruoti bronzinėmis ir marmurinėmis vaikučių galvutėmis, gyvuliukų statulėlėmis. Pompėjos gyventojai puošė savo namų sienas paveikslais, o kambarius statulomis. Moterys puošėsi aukso žiedais, auskarais, apyrankėmis, karoliais. Parodoje pamatome, kad Pompėjos gyventojai mėgo pranogas. Iš išlikusių aktorių kaukių yra aišku, kaip romėnai mėgo teatrą. Atkasti amfiteatrai su kareivinėmis parodo, kad ten turėjo vykti ir gladiatorių rungtynės, kurias liudija išlikę bronziniai jų šalmai.

Parodos pabaigoje vaizduojama, kaip Vezuvijaus lava užpylė Pompėją. Tačiau neorganinės medžiagos — bronza, marmuras, freska, mozaika — puikiai išliko ir išsilaikė, o organinės medžiagos — žmonių ir gyvulių kūnai — išnyko. Archeologams bekasinėjant, buvo rastos tuštumos. Šias tuštumas prileidus skystu gipsu, buvo atliedinti sukietėjusioje lavoje atsispaudę žuvusiųjų veidų išraiškos ir kūnų padėtis.

Ar matytus Pompėjos parodoje išlikusius meno kūrinius galime pavadinti stipriu menu? Romėnai savęs nelaikė dideliais menininkais. Jie neturėjo tokios gausios literatūros apie meną, jo istoriją, teoriją, kritiką kaip turėjo graikai. Neturėjo jie nė tokių garsių menininkų, kaip graikų Praksitelis, Lisipas, Fidijus, Polikletas. Romėnai skulptūroje tik sekė graikus. Kopijuodami juos, romėnai save atvaizdavo statulose ir biustuose, kurių gausu ir šioje parodoje. Kai kurie meno istorikai sako, kad nėra romėnų meno, yra vien graikų menas romėnų valdžioje. Nėra romėnų meno stiliaus, yra tiktai romėniškas turinys. Ne paslaptis, kad romėnai graikų meną ne vien garbino, bet ji importavo ir kopijavo. Bet kodėl pamatę romėnų skulptūras, tuoj jaučiam, kad tai nėra graikų menas? Jaučiam iš romėniško turinio. Romėnų skulptūros pasižymi tam tikrais savo bruožias, kuriems būdingas natūralumas ir gyvenimiškas tikrumas. Skulptūriniai portretai yra taip natūralūs, kad mes aiškiai matome, jog tokie asmenys gyveno. Jie yra seni, jauni, gražūs, susiraukšlėję, simpatingi, atstumiantys ir kt. O tai yra priešinga graikų idealizuotoms skulptūroms. Romėnai savo tapyba taip pat sekė graikais, tačiau taipgi su savitais spalvų ir šviesos efektais.

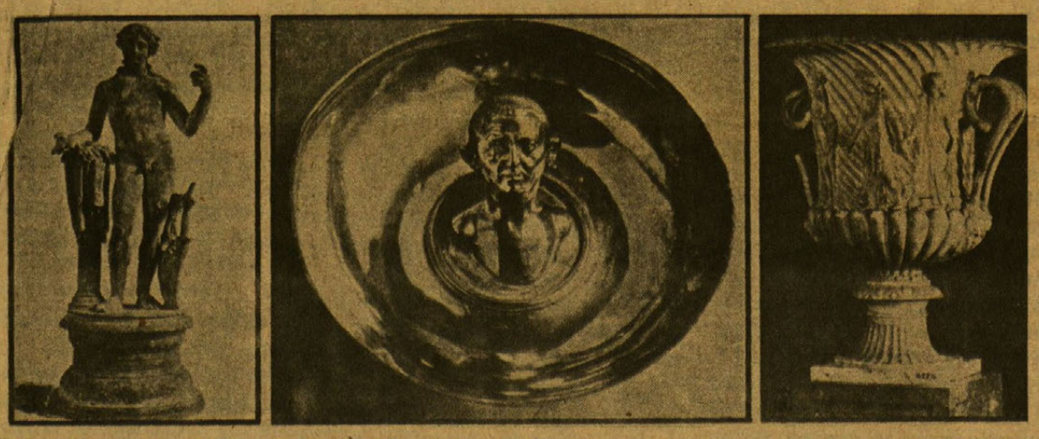

Iš Pompėjos parodos Chicagos Dailės institute. Kairėje — bronzinė Apolono statula, viduryje — skulptūrinė sidabrinė lėkštė, dešinėje — urna su skulptūrinėmis figūromis.

Chicagoje Pompėjos paroda yra lyg tęsinys paties miesto, esančio Italijoje. Kam teko Pompėjoje lankytis, matė ten tokius pat eksponatus savo natūralioje aplinkoje. Meno institutas stengiasi Chicagoje juos išdėlioti taip, kad gautųsi kuo pilnesnis vaizdas: iš eksponatų padaryti sodeliai su fontanais, statulomis, gėlių vazomis.

Atskirame kambaryje padaryta replika dabartinio atkasto Pompėjos miesto. Jo nemačiusiam tai parodo labai gerą bendrą miesto vaizdą. Ir pačioje Pompėjoje dabar imta vertinti ne tik namuose atkastuosius dekoratyvius meno daiktus, bet ir pačius namus su sienų papuošimais ir grindų mozaikomis. Vilos, pirtys, amfiteatrai, šventyklos yra pasilikę kaip architektūriniai paminklai. Sienų tapyba, ypač turtingųjų namų, parodo to meto pompėjiečių kasdieninį gyvenimą. Pompėjos parodos lankytojas, pasinaudojęs savo vaizduote, gali puikiai atkurti judrų romėniškąjį prekybos miestą.

Ugniakalnio Vezuvijaus sustabdytame laike buvo išsaugotas visas šio miesto gyventojų kasdieninis gyvenimas. Atrasta po tokio ilgo laiko, Pompėja tebegyvena dabarties ir ateities kartom.

Rosarío Castellanos

DŽIUGI PASLAPTIS

Čia turi mano ranką, tą, kuri pakilo
nuo žemės, pripildyta kaip rugpjūčio varpa.
Čia yra mano palaimingo timklo jausmai,
mano širdis, laužų vieta,
ir mano kūnas, kuris visad mane lydi.

Atėjau laimingas, kaip upės,
dainuojančios žuvičių ir tuopų padangėje
ligi šitos gražios ir didelės meilės jūros.
Aš jau nebelaukiu, gyvenu.

LIKIMAS

Mes nužudome tai, ką mylime.
Visa kita niekad nebuvo gyva.
Nė vieno kito nepaželdžia
užmarštis, nebuvimas, kartais stoka.
Nužudome tai, ką mylime. Tesiliauja
šis dusinimas, alsuojant svetimais plaučiais!
Nepakanka oro dievams.
Ir neužtenka žemės sujungtiems kūnams,
taip pat ir vilties davinys mažas,
ir skausmu neįmanoma pasidalinti.

Žmogus yra vienumų gyvulys.
elnias su strėle nugaroje,
kuris bėga ir kraujuoja.
Ak, bet neapykanta, stiklinių vyzdžių
bemiegis pastovumas; jos laikysena
kartu poilsis ir grasinimas.

Elnias eina gerti, ir vandenyje pasirodo
tigro atspindys.

Elnias geria vandenį ir paveikslą.
Tampa — pirma nei bus surytas —
(užburtas sąmokslininkas)
lygus savo priešui.

Atiduodame gyvybę vien tik tiems,
kurių nekenčiame.

ĮRAŠAS VEIDMAINIO ANTKAPIUI

Norėjo ir nenorėjo.
Norėjo su savo oda ir savo nagais,
su tuo, kas palinta ir krinta; neigė su savo viduriais,
su tuo, kas jo viduriuose nebuvo pjūvenos, su tuo,
kas pulsavo ir kraujavo jo viduriuose.

Norėjo būti jis ir kitas.
Siamo dvynys, perskeltas pusiau, jieškojo
kaulo stiebo prisirišti, pakabinti
savo kremzlėtą gebenės solidumą.

Tuščiuose namuose
aktorius leido apsigyventi kovotojui.
Mostagavo, matydamas ant sienų savo šešėlį;
rijo žodžius be skonio, žiaukčiojo,
aidėdamas savo plačioje būgno tuštumoje.

Repetavo mostus
— herojiškas, taurus, didingas —
tam, kad išeinanti iš krantų pagyrų lava
jį padengtų, o paskui, sutirštėjusi, pavirstų statula.

Niekad vienas! Ne vienas!
Tarė paskutinį tostą,
pakėlė karčią cikutos taurę.
(Tačiau neišgėrė savos mirties, o vien tik veidrodžio).

Išvertė P. G a u č y s

Rosario Castellanos, neseniai mirusi meksikiečių poetė ir rašytoja, baigusi Filosofijos fakultetą, savo disertacijoje apgynė moterų kultūros buvimo tezę. Po to studijavo estetiką Madrido universitete. Grįžusi darbavosi mokslų ir menų institute. Pasižymėjo visuose literatūros žanruose. Jos romanai yra vieni geriausių pastarajame dešimtmetyje, tačiau savo kūrybos viršūnę pasiekė poezijoje. Joje atsispindi nugalėtos indėnų rasės savybės, jos kartėlis, kad pasaulis neparodė jai pasigailėjimo; tai jos poezijai suteikia formą ir gilumą.

P. G.

kad vienas iš jos dvsios vadovų buvo Tomas Kemptietis.

J. Conradas tuo tarpu mane sudomino savo kontinentiška kilme ir savo dvasios angliškumu. Jis pasidarė jūrininku ir anglų laivais išvažinėjo visą pasaulį. Jūros meilė ir konkretaus žmogaus meilė yra būdingi Conrado puslapių bruožai. Šiuo atžvilgiu jis yra visiškai priešingas Flaubertui, apie kurį kito anglų rašytojo D.H. Lawrence žodžiais galima pasakyti, kad nuo gyvenimo jis bėgo, kaip nuo ravų. Conrado žmonės yra grubūs viso pasaulio žmonės: pradedant anglų jūrininkais ir baigiant viso pasaulio sukčiais ir avantiūristais. Jo labiausiai vertinamas romanas "Nostromo" yra būdingas dorinio idealizmo junginys su medžiaginiais interesais. Taip yra berods vienas iš angliškosios tradicijos bruožų. Dėl to Leavis Conradą taip aukštai vertina. Jis nesivaržo jį gretinti su Šekspyru (225 psl.).

Leavis šitaip išryškina pagrindinį Conrado kūrybos dėmesį: "Prekybinė tarnyba jam yra ir dvasinis faktas ir dvasinis simbolis; dėmesys tam faktui įkvepia jo kūrybą ir jai valdovauja". (28 psl.). Aš vaizduojuosi, kokį nedauktą ir nejaukų įspūdį šie žodžiai padarys mano skaitytojui. Mes esame aprekybinė, jei ne antiprekybinė tauta. Prekyba mums ne tik nėra dorybė, bet yra greičiau yda. Šiam mūsų atiprekybiškumui yra daug istorinių ir proistorinių priežasčių, į kurias mes čia negalime leistis. Tačiau viena iš jų yra ta, kad lietuvių tauta liko beveik nepaliesta didžiosios prekybininkų kultūros, būtent - žalvario kultūros.

Toliau ryškindamas Conrado dvasios prekybiškumą, Leavis rašo: "Jis domisi prekybinės tarnybos tradicija, kaip konstruktyviniu žmogaus dvasios triumfu, kuris yra aktyvioje ir labai rimtai išgyventoje žmogaus priklausomybėje kitiems žmonėms". Prekybinio jūrininko susitikimą su kitų kultūrų žmonėmis, kaip jis yra vaizduojamas Conrado romanuose, Leavis šitaip apibūdina: "Tai nėra vien tik skirtingumų išgyvenimas visuose žmogaus gyvenimo lygiuose, bet iš viso (žmogaus dvasios) sveikatingumas ir normalus mūsų pergyvenimas kitokio pasaulio, randant jame panašumus ir kūrybingą bendradarbiavimą" (33 psl.). Man pasilieka paslaptis, ar šis lenkiškos kilmės autorius atranda savyje gilią prekybos dvasią, ar jis, jos neturėdamas, gaivališkai jos ilgisi. Abu keliai rašytojui yra įmanomi.

Mūsų laikų literatūrinis skonis yra per daug vidiniai uždaras. Jame yra labai daug kalbėjimo paties su savimi. Tai yra visiška

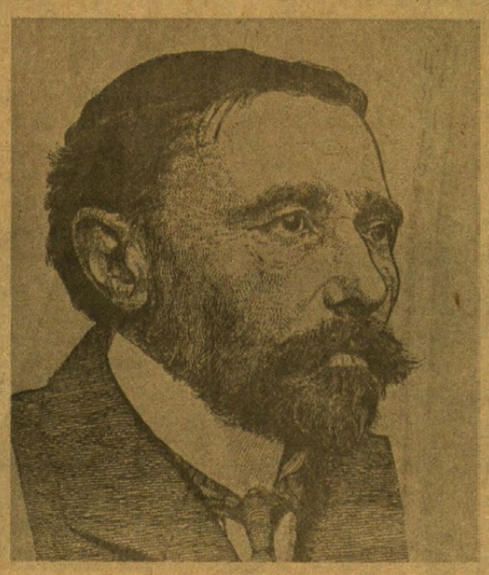

Joseph Conrad (Teodor Józef Korzeniowski)

priešingybė Conradui. Jam reikia pokalbininko. Pasak Leavis, Conrado Robinsonas Kruzė keleto dienų neištvertų vienas saloje, neišėjęs iš proto (33 psl.). Leavis mano, kad Conradas buvo skaitęs Dostojevskį, nes kai kurios jo raštų vietos primena ji. Tačiau tai kartu yra atsakymas Dostojevskiui. Dostojevskio dvasia nepripažįstanti įstatymų ir paskendusi vienišame dvasingume, kuri veda į sukilimą. Conrado yra pažvelgta vakarietiškomis akimis. Kaip tik tokiu vardu yra vienas Conrado kūrinys: "Under Western Eyes", kurio tema yra ruso studento Rasumovo izoliacija.

Jeigu Conradas yra varginamas, kokios aistros, tai jūrinių kelionių aistros. Jis ilgai neištverdavo nekeliavęs jūromis. Anglija ji vertina ne tik kaip rašytoją, bet ir kaip jūrininką. ir prekybinio laivo buities vaizduotoją. Bet tai nėra romantinis vaizdavimas. Prekybinis laivas, tiek savo misija pasiekti kitus žmones, tiek savo kadieninio gyvenimo pobūdžiu, yra aukščiausia žmogiško gyvenimo forma: asmeninė vertė ir solidarumas čia randa savo aukščiausias išraiškas. Pasak Conrado, prekybinio laivo įgulos gyvenimas yra mastas patikrinti žmogaus dorumui. Šie jūrininkai neturi baimės, neturi troškimų. Jie yra sunkiai valdomi, bet lengvai įkvepiami. Jie nepaiso savo širdies dejonių, kurios skundžiasi savo sunkiu likimu. Aukščiausiai vertinami Conrado kūriniai yra: "Nostormo", "Under Western Eyes" ir "The Secret Agent".

TOMAS MORUS

Vakar buvau Londono pily, kuri vadinama "White Castle". Dėl to yra atsiradęs Amerikoje ir "White House". O baltos Chicagos užkandinės gatvių kampuose, pardavinėjančios ledus ir užkandžius, yra pagražinti ir sumažinti Londono pilies modeliai. Rengiausi aplankyti Londono pilį ypač dėl to, kad katalikų liturgija prieš porą dienų minėjo šv. Tomą Morų, buvusį Anglijos kanclerį, kuris vėliau buvo nužudytas toje pačioje pilyje, kurioje ėjo aukščiausias krašto pareigas.

Baltoji pilis Londone

Jis buvo kanonizuotas tik 1935 metais, Londonui nesipriešinant. Tačiau Užsienių reikalų ministerija dėl to nelabai smagiai jautėsi ir savo atstovui Vatikane uždraudė ta proga ruošti priėmimą ir liepė jam kuo mažiausiai dėmesio skirti tam įvykiui. Morus buvo nužudytas už tai, kad nepritarė pažiūrai, jog karalius turi paskutinį žodį tikėjimo ir doros dalykuose. Tai istorijoje žinomas "supremacijos" ginčas, kuris tebėra gyvas ligi šiol.

Šiomis dienomis Londono laikraščiai pilni žinių apie Kento kunigaikščio Mykolo vedybas su katalike austre grafaite. Ji buvo ištekėjusi, bet divorsuota. Londono arkivyskupija išaiškino, kad jos moterystė buvo neteisėta ir kad ji katalikų Bažnyčioje gali tuoktis. Roma sprendimą patvirtino.

Karalienės taryba, vadinama Privy taryba, leido kunigaikščiui vesti katalikę su sąlyga, kad jis netenka teisės būti Anglijos karalium. (Jis šiuo atžvilgiu yra šešioliktas iš eilės.) Kunigaikštis Mykolas sutiko. Ir Londonas jau buvo besidžiaugiąs laiminga pabaiga. Tai buvo lyg atvirkščia istorija šv. Tomo Morus, kuris laikėsi Bažnyčios nusistatymo, kad Henriko VIII pirmos vedybos yra teisėtos, ir jis negali vesti Onos Boleyn, kurios apartamentus pilies kieme rodo gidai.

Tačiau kunigaikštis Mykolas, nenorėdamas, kad jo vaikai prarastų teisę į karaliaus sostą, norėjo, kad jie būtų auklėjami anglikonų tikėjime. Jis tai padarė dėl to, kad Privy taryba įsakmiai tai pabrėžė, duodama jam leidimą vesti katalikę. Buvo tikėtasi, kad Vatikanas nusileis, nes ekumeniniai pokalbiai tarp katalikų ir anglikonų tikėjimo supratimo klausimu yra tolokai pasistūmėję. Ir tiek jaunavedžiai, tiek Londonas laukė ekumeninių vestuvių. Deja, Paulius VI pareiškė, kad jis tokio leidimo duoti negali. Ir taip jaunavedžiai turėjo pasitenkinti tik civilinėmis jungtuvėmis Vienoje, nes Londone karališkos šeimos asmenys neturi galimybės tuoktis civiliškai.

(Bus daugiau)

Kūrybinę ugnį perduoti ateinančiai kartai

"Ateities" vyr. red. kun. dr. K. Trimako žodis jaunimo konkurso premijų įteikimo iškilmėse š. m. spalio 14 d. Jaunimo centre, Chicagoje

"Ateities" žurnalas, gyvuodamas jau 67 metus, visad skatino, puoselėjo, skelbė ir įvertino jaunimo kūrybą. "Ateityje" pirmuosius savo eilėraščius spausdino poetas Jonas Aistis. Jos puslapiuose reiškėsi Aloyzas Baronas, Kazys Bradūnas, Bernardas Brazdžionis, Kotryna Grigaitytė, Vytautas Mačernis, Mykolaitis - -Putinas, Julija Švabaitė, Antanas Vaičiulaitis ir daug kitų poetų, beletristų. Joje savo idėjas skelbė mąstytojai Antanas Maceina, Stasys Šalkauskis. Ją redagavo, jauni būdami, Jonas Grinius, Antanas Maceina, Kazys Bradūnas. Jos paskelbtą literatūrinio rašinio konkursą laimėjo Henrikas Nagys.

Ir šiandieninė "Ateitis" žengia tuo pačiu keliu: ne tik kas mėnesį pasirodo moksleivių kūrybinių bandymų "Atžalų" skyrius, ne tik kiekvienam numery savo idėjas reiškia ir piešiniais bei fotografijom iliustruoja studentai, bet taipgi "Ateitis", atgaivinusi seniau įsigalėjusią tradiciją, kasmet skelbia jaunimo konkursus. Šie atgaivinti konkursai skiriasi nuo ankstyvesniųjų tuo, kad 1.konkurse svarstomi visi "Ateičiai" įteikti, ne vien specialiai konkursui skirti darbai ir 2, konkursas kasmet apima ne vieną kitą sritį, bet daug sričių: straipsnius, poeziją, beletristiką, iliustracijas, fotografijas ir kita.

Per pastaruosius metus augo tiek konkurso premijų laimėtojų skaičius, tiek išdalinamų pinigų suma, tiek jaunimo susidomėjimas konkursu. 1975-1976 metais buvo 24 premijų laimėtojai; 1976 -1977 metais — 22, o 1977-1978 — 30. 1975-1976 metais išdalinta 650 dolerių, 1977 — 700, šįmet — 750, o sekančiam konkursui 1000 dolerių jau yra paskyręs kun. dr. Juozas Prunskis. 1975-1976 metais specialiai konkursui atsiųstų darbų beveik nebuvo; 1976-1977 — jau buvo kiek daugiau; šįmet gi jų dar gausiau, ypač moksleivių.

Tauta neišsilaiko, išsenka, merdi ir miršta, jei joj nėra kūrybingų žmonių. Gi išeiviams gresia pavojus išsekti ir išnykti ne vien nutaustant, pamirštant ir nebevartojant savos kalbos, bet ir kūrybines pajėgas nukreipiant nuo savo tautos į gyvenamą kraštą, iš kur duona ir pragyvenimas.

Kol mūsų išeivijoj, mūsų tarpe, jaunimo kūrybiniai darbai bus tikrai vertinami — nebūtinai skiriant už juos stambias pinigines sumas, bet iškeliant jų pastangas bei atkreipiant į juos dėmesį — tol galime tikėtis, kad jie savo kūryba reikšis mūsų tarpe.

Jaunimas pats pasisako, kad viešas dėmesys skatina juos. Štai 10-12 m. jaunių grafikos bandymams pasirodžius "Ateityje", jų globėjas Balys Lukošiūnas parašė redaktoriui: "Padrąsinai. Kai pasakiau, kad bus atspausdinta "Ateityje", tai berniukai pasidarė darbštesni ir kūrybingesni" ("Ateitis", 1977, 6 nr., 205 psl.). Gi jauna iliustratorė Rima Valiulytė, laimėjusi premiją, pasisakė: "Šis įvertinimas man yra paskata ir toliau piešti" ("Ateitis", 1978, 1 nr., 40 psl.).

Kūrybinių pastangų prasmę aiškiausiai apibrėžė Jolanta Malerytė. Jos motina — lietuvių kalbos mokytoja. Jos tėvas — žydas. Su tėvais prieš ketverius metus iš okupuotos Lietuvos atvyko į Izraelį. Laimėjusi pirmąją poezijos premiją 1976 metais, ji rašė: "Nors užaugau mišrioje šeimoje, pasirinkau sau lietuvės tautybę. Manau, kad mano poezija bus kaip tiltas, jungiąs mane su lietuviška išeivija. Dabar aš jaučiuosi jos maža dalelė" ("Ateitis", 1976, 9 nr., 317 psl.). Už jos žodžių — pasiryžimas: jau trečius metus iš eilės ji laimi pirmąją poezijos premiją vyresnio amžiaus jaunimo tarpe.

Ne tik apsisprendimas lietuviškai rašyti, bet ir tematika dažnai rodo kurti mėginančio jaunimo ryšį su tauta, jos rūpesčiais bei reikalais.

Jaunų laimėtojų tarpe šįmet randame Algį iš Punsko, sklandžiu stiliumi liaupsinantį savo gimtinę — lietuvišką..., įsidėmėkime, *lietuvišką* Punską. Gi vaizduotės sparnais nešamas Vitas Laniauskas Amerikos žemėj sapne Dainavos stovyklavietėj susitinka su velniu, kuris ragina kalbėti lietuviškai.

Arčiau kietos tikrovės, Linas Kojelis gyvam reportaže atvaizduoja savo ir savo draugų nuotaikas, žygiuojant prie Sovietų ambasados Washingtone. Dėka jo ir Lino Mikulionio bei Rimanto Žemaitaičio, kurie pavojingose sąlygose foto aparatais užfiksavo savo draugų susidūrimus su amerikiečių policija, saugojančia kelius į Sovietų ambasadą, Washingtono demonstracijoms skirtas "Ateities" 1978 m. sausio numeris tapo "bene aplamai mūsų spaudoje geriausiai paruošti šio įvykio aprašymai ir jų vizualiniai įforminimai puslapiuose" ("Draugo" kultūr. priedas, 1978 m. vasario 11).

Kokie kūrėjai, tokia ir tauta. Kokie ateities kūrėjai, tokia ir tautos ateitis.

Rašyt. Jurgis Gliauda, atsiliepdamas į "Antai" komentarą "Kur kartos susitinka" ("Ateitis", 1976, 8 nr., 269 psl.), vyresniosios - jaunesniosios kartos ryšių esmę ir tikslą apibūdino kaip reikalą "išeivijoj kūrybinę ugnį išlaikyti kitoj kartoj" ("Ateitis", 1977, 1 nr.., 24 psl.).

Tiek "Ateities" žurnale, tiek jos skelbiamuose konkursuose susitinka vyresnioji ir jaunesnioji kartos. Čia stengiamės tą kūrybinę ugnį perduoti, įvertindami ateinančių dienų kūrėjus — net ir jų pirmus, jaunus — tiek drąsius, tiek nedrąsius — žingsnius.

Susitinkame.

Jaunieji autoriai, sveikiname jus, bandančius įžiebti kūrybinę ugnį savo darbais.

O jums, mieli mecenatai ir jaunų autorių bičiuliai, dėkojame, kad jųjų kūrybinius bandymus taip įvertinate.

Aleksandras Marčiulionis Paukštis (Nuotr. V. Noreikos)

Iš M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoj vykstančios skulptoriaus parodos

Lietuvių literatūros istorija rusiškai

(Atkelta iš 1 psl.)

ko visa eilė "autoritetingų rusų rašytojų ir kritikų — N. Tichonov, M. Priležaeva, B. Brainina, B. Druzin" (psl. 499) ir padėjo lietuviams "persiorientuoti". Priedo prie to, per antrąją lietuvių literatūros dekadą Maskvoj (1954) lietuvių kūrybą "vertino" ir "aptarė" ištisa eilė rusų, įskaitant ir tokią sunkiąją artileriją, kaip Fadejevas, Tichonovas, Surkovas(!), ir galų gale, net buvusieji tikrai kompetentingi rusų literatūros teoretikai formalistai V. Šklovskis ir B. Tomaševskis. Sovietų Lietuvos literatūros plėtojimasis tuo būdu pasidarė tolygus jos tautiško veido ištrynimui, paverčiant ją tik lietuvių kalba rašoma rusiška, arba greičiau "visasąjungine" sovietiška literatūra.

Tuoj po antrosios sovietų okupacijos, rusų įtaka pasireiškė visiškai radikaliai, švelniai sakant, tiesioginėmis, administratyvinėmis priemonėmis. Ją aprašyti kaip teigiamą reiškinį knygos autoriai jau nebepajėgia, nesigriebdami specialios bolševikinės kalbos, žargono, jau seniai ištobulinto pačioj Sovietų Rusijoj, kur beveik kiekvienas žodis veikia kaip oficiali kaukė, slepianti nežmonišką priespaudos barbarizmą. Jau ir pirmasis sovietų antplūdis aprašomas šiuo specialiu stiliumi: "Partija šaukė rašytojus aktyviai dalyvauti socialistinės visuomenės statyme, naujojo žmogaus auklėjime. Literatūroje, kaip ir gyvenime, įsitvirtino nauja pasaulėžiūra, leniniško partiškumo ir liaudiškumo principai. Socialistinė ideologija tapo viso respublikos literatūrinio gyvenimo pagrindu. Dingo bazė įvairioms srovėms ir susigrupavimams, paremtiems prieštaraujančiomis rašytojų ideologinėmis pozicijomis ir jų sąryšiais su vakarietišku modernizmu" (psl. 485).

Kiekvienas tų tragiškų ano laiko įvykių liudininkas nesunkiai išsivers šį žargoną į žiaurią istorinės tiesos kalbą. Po 1944-tųjų metų ta "naujoji pasaulėžiūra" rašytojų sąjungoj veikė kaip sieros rūgštis, graužte išgraužda visus nenorinčius jai pasiduoti. Čia už save įdomiai kalba pačių straipsnio autorių cituojami skaičiai. Visų pirma (psl. 488) minima, kad sovietams grįžtant "keletas dešimčių" rašytojų apleido kraštą. Tada buvo atstatyta sovietų lietuvių rašytojų sąjunga, surinkusi "visus po karo krašte likusius literatus" (psl. 489), būtent, 78 žmones. Dalis iš jų, deja, "verčiau pasirinko (tylėdami) laukti, o kai kas net užėmė priešišką poziciją ryšium su socialistiniais pasikeitimais" (ten pat). Galų gale, po garsiojo Ždanovo užsipuolimo ant Leningrado literatūrinių žurnalų "Zvezda" ir "Leningrad", lietuvių rašytojų mobilizacija "aktualių uždavinių sprendimui" įgijo kartais ir "nepageidaujamas formas". Viena iš jų štai kokia: "Po 'tylėtojų' išskyrimo, 1948—1949 metais Sovietų lietuvių rašytojų sąjungoj liko 46 žmonės" (psl. 495). Taigi prieš pat bolševikams grįžtant, turėjo būti daugiau kaip šimtas rašytojų; daliai emigravus, liko 78, o po ždanoviško "valymo" —tik 46. Tai maždaug tolygu ištisos lietuvių rašytojų kartos išnaikinimui. Atsiminkim dar, kad iš tų 46 nemaža dalis buvo per karą pasitraukę į Rusiją, taigi, tapo jau perdėm sovietiniais žmonėmis, ir taip pat, kad dalis tų pačių 16 turėjo jau naujai pradėję reikštis rašytojai, taigi, kita karta — ir iš lietuvių rašytojų vyresnės kartos branduolio liks tik trupiniai. O partinis žargonas tai pristato kaip "socialistinės pasaulėžiūros įsitvirtinimą", tiesa, gal su kai kuriais "nepageidaujamais reiškiniais".

Šviesiau nuteikia tie knygos puslapiai, kuriuose nagrinėjama atskirų rašytojų kūryba, ypač ankstesniųjų klasikų. L. Gineitis pateikia nemaža įdomių žinių apie Kristijoną Donelaitį ir blaiviai, įžvalgiai apsvarsto jo *Metus*. Jo straipsnis apie Maironį irgi didele dalim yra labai vertingas. Štai, kaip jis trumpai, ryškiai nusako Maironio stilistikos esminius bruožus: "Maironis nebuvo emocinių asociacijų, subtilios potekstės poetas. Jo eilėraščiuose vadovauja racionalinis pradas, nepakenčiantis nei kompozicinio fragmentavimo, nei aloginės poetiškos frazės. Eilėraščio struktūra visuomet aiški, nuosekli, išbaigta. Poetas ypač mėgsta cikliškas konstrukcijas: analogiški posmeliai pradžioje ir pabaigoje, motyvų pakartojimai. Dažnai eilėraštis remiasi aiškiais tezės — antitezės, kontrasto ar paralelizmo principais. Poetiški jausmai visuomet tartum disciplinuojami griežtomis pasmelių sistemos, ritmo ir stiliaus taisyklėmis, ir užtat Maironio eilėraščiai lengvai ir iš karto persunkia skaitytojo sąmonę". (psl. 146).

Arba vėl, A. Zalatoriaus straipsnyje apie dvidešimtojo amžiaus pradžios literatūrą, įžvalgiai rašoma apie Igną Šeinių: "Kaip ir pas kiekvieną impresionistą, Šeiniaus pasaulis sutrupa į daugybę gabalų ir gabalėlių, virš kurių užtiesiama tam ikra paslaptingumo skraistė. Kiekviena šioji pasaulio dalelė rašytuojui iššaukia vis naujas emocijas ir asociacijas, ir užtat ji perduodama plačiu mastu, tartum per padidinamąjį stiklą: galima įžiūrėti smulkiausius jos bruožus, išgirsti tyliausius šlamesius. Detalės vaizduojamos ne santykyje su kitomis detalėmis arba su visuma, bet sąryšyje su dvasios stoviu, pergyvenamu herojaus arba paties pasakotojo, pasistačiusio sau uždaviniu atkurti tą tikrovę, kurios nesimato, žiūrint nuoga akim, ir kuri atsidengia tiktai meninink

Stasys Krasauskas Jaunystė (linoraižinys)

Iš dailininko grafikos parodos Jaunimo centre, Chicagoje.

Mikas Šileikis Sodas (aliejus)

Dailininko sukaktuvinė paroda vyksta 4038 Archer Ave., Chicagoje.

kui, per jo kūrybinę fantaziją ir introspekciją" (psl. 223).

Pačių įžvalgių, kartais net labai subtilių, o be to ir blaiviai apsvarstytų nagrinėjimų knygoje nemaža — visa tai rodo gana aukštą Lietuvos literatūros kritikos lygį. Gaila, kad tie patys kritikai negali išvengti gėdingos pareigos atidėti šalin savo tikras mintis ir tikrąją kalbą, ir prabilti bolševikišku žargonu tais atvejais, kada jie priversti dalyvauti lietuvių literatūros, o ir viso krašto, istorijos "perdirbinėjime".

Galutinis įspūdis apie knygą susidaro toks, kad "iš tų šiaudų yra ir grūdų" ir kad jos autoriai sugebėjo pakilti virš tų sovietinių, dvasią slopinančių reikalavimų, kuriems dabar ten neįmanoma nenusilenkti, ir pateikė gana išsamų konkrečiuose aspektuose įžvalgų ir moksliškai vertingą lietuvių literatūros vaizdą rusiškai skaitančiai visuomenei.

Nauji leidiniai

LITUANUS, Volume 24, No. , Fall 1978. Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Science. General and Managing Editor: A. Račkauskas, Chicago State University. General Editors: Kęstutis Girnius, Antanas Klimas, University of Rochester; Tomas Remeikis, Calumet College; Jonas Zdanys. Editorial Staff: Clemente Dėdela, Technical Editor. Rita Paluonis, Copy Editor. Business Manager: Jonas Kučėnas. Lituanus iš published by the Lituanus Foundation, Inc. Tai keturis kartus metuose išeinantis anglų kalba žurnalas. Metinė prenumerata —10 dol., bibliotekoms ir institucijom — 15 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, 662 S. Troy St., Chicago, IL 60629.

Paprastai žurnalo Lituanus numeri vis redaguoja vienas kuris Redakcinės kolegijos narys. Kaip metrikinio puslapio išnaš rodo, žvaigždutė turėtų būti rėdėta prie vieno iš keturių redaktorių pavardės. Šį kartą žvaigždutė turbūt prie pavardės pamšta pridėti. Todėl skaitytojas ir nežino, kuriam iš redaktorių skirti šio numerio pliusus ir minsus.

O šio numerio turinys skambą šitaip: Chien-ching Mo "Causative Construction in Lithuanian"; K. A. Girvilas "Pre-Christian Name Giving in Lithuania"; Rev. William Wolkovich-Valkavičius "The Impact of a Catholic Newspaper on An Ethnic Community: The Lithuanian Weekly RYTAS, 1896-98, Waterbury, Connecticut"; Jonas Zdanys "Preface to Thirteen Poems by Sigitas Geda"; Thirteen Poems of Sigitas Geda (Translated by Jonas Zdanys); The Art of Paulius Jurkus; Book Reviews — Barbara Cunnius, ed., "The New Jersey Ethnic Experience (Reviewed by Rev Wm. Wolkovich-Valkavičius). A. Laučka, B. Piesarskas, E. Stasiulevičiūtė "Anglų-lietuvių kalbos žodynas" (Reviewed by Antanas Klimas).

Lituanus žurnalas yra labiausiai skirtas angliškai skaitančiam pasauliui. Tokioj misijoj jis visada turi būti reprezentacinis, nenupigintas savo turiniu. Galima sakyti, jog Lituanus ligi šiol tai gana sėkmingai vykdė, nežiūrint vieno kito atsitiktinio kluptelėjimo. Tačiau ir tie atsitiktiniai labai kenkia, nes kultūringas ir reiklus skaitytojas, pataikęs atsiversti tokią "duobę", gali padėti žurnalą visai į šalį, į kitus puslapius nė nepažvelgęs. Suprantama, šiandien nėra lengva išlaikyti reikiamą lygį ne tik lietuviškuosiuos, bet ir angliškuosiuos kultūrinės periodikos puspapiuos. Mat, čia neužtenka mokėti vien lietuviškai ar angliškai kalbėti. Bet bent jau redaktoriams būtina nusimanyti kas ko verta. Taigi ir šiame Lituanus numeryje nėra viskas kaip turėtų būti. Giliausia duobė yra meno puslapiuos. Savuotės uždarose mėgėjų parodose galima dar kaip nors pateisinti ir šį bei tą, tačiau reprezentuotis su tokiu pigumu pasaulyje yra tikras neapsižiūrėjimas.

Apie rašytoją Vienuolį

(Atkelta iš 2 psl.)

mas visai pakeitė jo padėtį. Iš vieno pusės, tai atpalaidavo jį nuo ilgų valandų varginančio darbo, nes, dirbdamas vaistinėj, padėjėjo neturėjo. Techniškiems darbams kartais padėdavo jo žmona. Pats ne kartą man skundėsi, kad varginantis darbas vaistinėje labai trukdo rašymui. Tai dabar atpuolė. Betgi reikėjo iš ko nors gyventi. Jokios kitos specialybės Vienuolis neturėjo. Tad ėmėsi rašymo. Naujų idėjų inoktrinuotoju jis netapo. Bet kaip g tu anokiose aplinkybėse išsi vesi ar pateksi į spaudą, nepaisyamas statomų reikalavimų. Priminkime net tokį dvasios milžną, kaip Putinas - Mykolaitis Pasilikus Lietuvoje, reikėjo gyventi. Tai net ir jis kai kuriuo momentu nebepajėgė spaudimo atlaikyt, neatidavęs "duoklės" ir, atrodo, lyg būtų susvyravęs sąlvo įsitikinimuose. Ir to jau pak kako, ka ten ir Putinas būtų į rašytas į "liaudies rašytojų" eilės.

Tokia yra žiauri tikrovė. Šie paminėti avejai ten nėra atsitiktinės išimty. Visas tenykštis gyvenimas, nu pat viršūnės iki a pačios, yra ten ištisas žmonių prievartavima. Ypač dvasinis gyvenimas. Ju kaipgi kitaip pavadinsi, pvz., kel ir tai kada koks "komitetas" pasiria savo patikėtinį, ir tik už tą vieną kandidatą visi privalo balsuoi, ir jis išrenkamas" 99.9% balų. O paskui tau sako, ir pasaulio skelbia, kad tu pats tokios valdžio nori, nes tu pats ją išrinkai. Betgi monės turi gyventi; jie visaip maosi ir gyvena. Dėl to skelbti be atodairos visokius pasmerkimus šiandien yra netikslinga. Dažnu tveju jie ten vieną ar kitą daro ne vien dėl savo patogumo, bet ir dėl tautos labo. Į juos urėdė žiūrėti su meile, arba mažausiai —labai atsargiai, nes, taip elgdamiesi, tikrai niekuo nerizikuojame, o atvirkščiai. Tikriausiai ten ir kaime, ir inteligentij, nors ir aukštesnes tarnybas užmančiųjų tarpe, yra tik reta išimtys, kurie nenorėtų Lietuva gero. O ir pati krašto ateitis yra ne ant kieno kito, bet ant ten gyvenančiųjų tautiečių pečių.

J. Kuprionis

Patikslinimas. "Draugo" kultūriniam priede rugsėjo 30 d. buvusi rašytojo J. Švaisto-Balčiūno nuotrauka yra daryta Algirdo Gustaičio.